
Overbefolkede ettromsleiligheter

FRA ARKIVET

JULIE DIDRIKSEN

julie.didriksen@tidsskriftet.no

Tidsskriftet

Under spaltenavnet «Hygiene, social medicin, alkoholspørsmålet og sykehusforhold» ble det tatt opp forskjellige aktuelle samfunnsspørsmål. I Tidsskriftet nr. 7/1923 handlet det blant annet om trangboddhet i hovedstaden. Kvindernes landsboligraad foreslo at ettromsleiligheten burde avskaffes, siden majoriteten av dem var overbefolket (Tidsskr Nor Lægeforen 1937; 43: 378–80).



Oslo, ca. 1930. Foto: Broch, Nanna / Oslo Museum (CC BY-SA)

Ett-værelses-leiligheter i Kristiania foreslaaes fremtidig avskaffet.

Sist i november 1922 sendte styret for Kvindernes landsboligraad en henstilling til Kristiania bystyre om, at der herefter ikke tillates bygget leiligheter med bare ett rum og kjøkken for gifte. I henvendelsen heter det bl. a.:

Ifølge en redegjørelse for boligforhold i Kristiania, utarbeidet av kst. Direktør for Kristiania komm. folkeregister og statistiske kontor, Christofer Lund:

«Statistiske bidrag til bedømmelse av boligbehovet og spørsmålet om fremtidig nybygning i Kristiania –Aker», trykt i tidsskriftet «Boligsak i by og bygd» III og IV, 1918 findes der i Kristiania over 17 000 leiligheter bestaaende kun av 1 værelse og kjøkken. Av disse er ca. 6 000 bebodd av indtil 2 personer, altsaa uten at være overbefolket. De øvrige 11 000 leiligheter er bebodd av fra 3 og op til 15 personer, en flerhet av leilighetene sterkt overbefolket. Kjøkkenerne er ved denne beregning ikke regnet som beboelsesrum, idet det maa ansees utilbørlig, at kjøkkener anvendes som saadant. (...)

«De øvrige 11 000 leiligheter er bebodd av fra 3 og op til 15 personer, en flerhet av leilighetene sterkt overbefolket»

Til trods for denne overflod paa ett-værelses leiligheter i Kristiania bygger kommunen fremdeles nye ett-værelses leiligheter. Den bevilgning, som i december forrige aar blev git til boligbygning i Kristiania, blev saaledes git bl. a. til 112 ett-værelses leiligheter paa Torshaug. Det er sandsynlig, at disse leiligheter væsentlig vil bli tildelt unge familier, som endnu ingen barn har eller maaske endnu kun har ett eller to barn, idet det oftest er de unge, som er husløse og derfor midlertidig faar bo hos de ældre. Nygifte vil til nød kunne klare sig med ett værelse og kjøkken. Men naar nogen aar er gaat og familien er blit forøket til 5–6 eller flere personer, da er den lille leiligheten forlængst blit overbefolket i en utilbørlig grad, uten at boligsituationen samtidig paa længe endnu vil være bedret saaledes, at de barnerike familier efterhvert kan overflyttes til rummeligere leiligheter. At bygge ett-værelsesleiligheter vil saaledes være det samme som med aapne øine at fortsætte at lægge ny grund til fremtidens overbefolkning og slette boligforhold.

Hvad er nemlig en ett-værelses-leilighet? I et eneste rum skal store og smaa sove, spise, vaske sig, klæ sig av og paa. Der skal de leve i sorg og i glæde. Der skal barn fødes til verden, og mødrene ligge i barselseng. De friske skal nat og dag sove og opholde sig i samme rum som de syke. Der skal barnene tumle seg i lek, de ældre læse sine lekser. Der skal de unge kunne samle sine kamerater hos sig; de gamle skal i dette ene, urolige og ofte overfyldte rum søke den fred og hvile for sind og tanker, som et langt liv skulde gi dem ret til; og her skal menneskene staa ansigt til ansigt med døden. Hvorledes kan familielivet under saadanne forhold utfolde sig i den ro, værdighet og hjemmehygge, som menneskene trenger, og som det er mennesker værdig? Hvorledes kan et saadant overfyldt og urolig hjem faa den plass i barnenes og de unges sind som

et lyst og lykkelig hjem bør ha? Hvorledes kan kvinderne ha kraft til aar ut og aar ind at holde orden, renslighet, sundhet, fredelig omgangstone og familiekjærlighet oppe under saa vanskelige ytre forhold?

«Hvorledes kan et saadant overfyldt og urolig hjem faa den plass i barnenes og de unges sind som et lyst og lykkelig hjem bør ha?»

Men ikke nok med at disse trange og overbefolkede leiligheter vanskelig evner at skape gode kaar for et lykkelig hjemmeliv, man har ogsaa sikre erfaringer for, at sygdom og død gjør en rikere høst i de smaa ett-værelses-leiligheter end i de større. Ved en lægeundersøkelse av barn i Kjøbenhavn viste det sig for nogen aar siden, at for hver 100 barn, som døde i de 3-værelses-leiligheter, døde der 180 barn fra ett-værelsesleiligheter. Ved en lægeundersøkelse av skolebarn i Glasgows skoler har det vist sig, at gutter og piker fra 3-værelses-leiligheter veiet gjennemsnittlig 4 kg. mer end gutter og piker fra ett-værelses-leilighetene. Bak disse tal rummes sociale og moralske forhold, aandelige og sjælelige værdier, som taler sit eget og meget tydelige sprog. Spædbarnsdødelighet og almindelig tuberkulosedødelighet og almindelig dødelighet, antallet av uegte fødte barn – alle disse uhyggelige samfundsonder trives i de mange og trange ett-værelses-leiligheter bedre end i de rummeligere, sømmeligere, sundere, større leiligheter.

«Alle disse uhyggelige samfundsonder trives i de mange og trange ett-værelses-leiligheter bedre end i de rummeligere, sømmeligere, sundere, større leiligheter»

Forestillingen slutter med følgende forslag til bystyret: Kristiania kommune bygger from fremtiden ingen familiebolig med færre rum end 2 værelser og kjøkken. En undtagelse herfra vil dog kunne gjøres for smaahus, som bygges med 1 værelse og kjøkken, planlagt for senere paabygninger, naar familiens størrelse kræver det.

Man maa ut fra de resultater, som de statistiske undersøkelser over de overbefolkede boligens indflydelse paa folkehygienene har godtgjort, paa det mets indtrængende støtte den henstilling, som fra Kvindernes landsboligraad er sendt Kristiania bystyre. Men ikke bare for denne by er spørsmålet brændende; det er like viktig, at der ogsaa i andre byer og ikke minst i landdistrikterne blir tat forholdsregler for at hindre nybygning av hus med bare 1 rum og kjøkken for gifte. Det er heller ikke bare den kommunale nybygning, som bør reguleres paa dette omraade. Heller ikke private bør tillates at bygge saa smaa leiligheter, med mindre der i hvert enkelt tilfælde gives dispensation for det.

Publisert: 19. august 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0269
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 2. juli 2026.